

Tanıtım

Tema: Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih

Konu: Tarihsel Bilginin Üretim Süreci

Temanın Amacı: Tarihin yardımcı bilim dalları ile ilişkisini göstermek ve tarihsel bilginin kötüye kullanımını olumsuz örnekler üzerinden göstererek dürüst davranılmasını sağlamak

Anahtar Kavramlar: : Arkeoloji, Antropoloji, Kimya, Beşeri Bilimler, Sosyal Bilimler, Çarpıtma, Algı Oluşturma, Manipüle Etme, Görmezden Gelme

Köprü Kurma

Etnografya müzeleri, toplumsal belleğin koruyucusu ve yaşatıcısı olarak ortaya çıkan önemli bir müze türüdür. Bu müzeleri bir milletin maddi-manevi tüm kültür değerlerinin bir mekânda sistematik bir şekilde toplayarak sergilemeye çalışan hafıza mekânları olarak da nitelendirmek mümkündür. Etnografya müzeleri aynı zamanda ziyaretçinin geçmiş ve gelecek arasında bir bağ kurmasını sağlayan ve millî bilincin korunmasını amaçlayan kuruluşlar olarak da önemli bir görev üstlenmektedir.

Müzeye gelen ziyaretçiler müzede sergilenen etnografik ve folklorik malzeme yardımı ile yöre halkının el sanatları, yaşam tarzı, giyim kuşam kültürü, düğünler, sözlü gelenek, yemek kültürü ve daha birçok değer hakkında önemli ipuçları elde edebilmektedir. Dolayısıyla geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurarak kültürel sürekliliğin de devam ettiğini en iyi şekilde bu müzelerde anlayabilmektedir.

Yaşadığınız şehirde devam eden geleneksel öğelerin topluma faydaları hakkında kısaca bilgi veriniz.

Geleneksel öğeler, bir toplumun kültürel kimliğini oluşturan, nesilden nesile aktarılan değerler, inançlar ve pratiklerdir. Yaşadığımız şehirlerde bazı farklılıklar ve isimlendirmelerle beraber bu öğeler yaşatılmaya devam etmektedir. Örneğin, yerel festivaller ve bayramlar insanların bir araya gelmesini sağlar, bireylerin birbirine destek olması, zor zamanlarda insanların yardımlaşması toplumsal dayanışmayı artırır. İslâm kültürü başta olmak üzere çeşitli inançlarda cenazelere katılmak, taziye (başsağlığı) dilemek, bireylere psikolojik ve ruhsal destek vermek toplumda sosyal ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlar.

Tarihsel Bilginin Üretim Süreci

1. Tarihe Yardımcı Bilim Dalları

- Her bilim dalı, çalışmalarını sırasında başka bilim dallarının verilerine ve yöntemlerine ihtiyaç duyar. Örneğin bir kişi rahatsızlığında, tedavi olmak istediğinde hastalığının teşhis ve tedavisi sürecinde tıp bilimi patoloji (hastalık oluşumunda doku ve hücre bazındaki değişimleri ve anormal dönüşümleri inceler), mikrobiyoloji (mikropların her türlü özelliklerini inceler), parazitoloji (İnsanlarda hastalık oluşturan parazitleri ve yaşam döngülerini inceler) gibi bazı bilimlerden faydalanır.
- Tarih bilimini diğer beşeri ve sosyal bilim dallarından ayıran en önemli fark; diğer bilimler insanı veya doğayı bir yönüyle ele alırken tarih, insanı her yönüyle ve bütün yaptıklarıyla anlamaya ve anlatmaya çalışmasıdır. Tarih biliminin bu niteliğinden dolayı faydalandığı kaynaklar da çok çeşitli ve geniştir. Bu kaynakların elde edilmesi, incelenmesi birçok alanda uzmanlık gerektirmektedir. Bu durum tarih araştırmalarında diğer bilim dalları ile iş birliği yapılması sonucunu doğurmuştur.
- Tarih araştırmalarında diğer bilimlerin uzmanlığından yararlanılması belgelerin doğru yorumlanmasına ve araştırmanın bilimsel niteliğinin artmasına katkı sağlar.

Tarihe yardımcı olan başlıca bilim dalları şunlardır:

Kronoloji:

- Tarihi olayların zamanının belirlenmesinde ve sıralanmasında tarihe yardımcı olur.
- Zamanın bölümlere ayrılmasını sağlayarak tarihi olayları sıralar. Tarihi gelişmelerin birbiri üzerindeki etkilerinin ortaya konulmasına (olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri kurulmasına) yardımcı olmaktadır.

Coğrafya:

- Her tarihi olay belli bir coğrafi mekanda meydana gelir. Tarihi olayların oluşumu esnasında iklim, yeryüzü şekilleri, ekonomik faaliyetler konum gibi coğrafi faktörler etkili olabilmektedir. Bu faktörlerin bilinmesi tarihi olayın tüm yönlerinin aydınlatılmasına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır.

Antropoloji:

- İnsan ırklarını inceleyen bilim dalıdır. İnsanı kültürel, toplumsal ve biyolojik çeşitliliği içinde anlamaya; insanların var oldukları zamandan itibaren çeşitli koşullara nasıl alıştığını, nasıl gelişme ve değişim gösterdiğini tespit etmeye çalışır.

Arkeoloji:

- Toprak veya su altında kalmış eski insan topluluklarına ait tarihi kalıntıları ve eserleri kazı yaparak ortaya çıkaran ve inceleyen bilimdir.
- Tarih öncesi döneme ait araştırmalarda tarih biliminin en önemli yardımcısıdır.

Etnografya:

- Toplumların örf, adet ve geleneklerini (kültürel özelliklerini) inceleyen bilim dalıdır.
- Kültürlerin oluşumu ve özellikleri, kültür ile insanlar arasındaki etkileşimler, toplumların yaşayış biçimleri etnografyanın konuları arasındadır.

Paleografya:

- Eski yazı çeşitlerini inceleyen bilimdir. Tarih boyunca kullanılan alfabeleri çözerek bu alfabelerle yazılan belgelerin okunabilmesini sağlar; böylece tarihi olayların aydınlatılmasına katkıda bulunur.

Epigrafi:

- Anıtlar üzerindeki kitabeleri ve yazıları inceleyen bilim dalıdır. Filoloji ve paleografya bilimleri ile iş birliği içerisinde çalışır. Anıtlar üzerindeki kitabeler ait olduğu dönem hakkında önemli bilgiler verir.

Nüvizmatik:

- Paraları inceler. Bu paraların ait oldukları medeniyetlerle ilgili bilgi edinilmesinde tarih bilimine yardımcı olur.
- Para üzerinde yer alan bazı yazılar devlet, hükümdar, devletin mali gücü gibi konularda tarihiye önemli ipuçları verebilir.

Filoloji:

- Geçmişte veya günümüzde var olan dilleri inceler. Diller arasındaki bağları ve sözcük alış verişlerini araştırarak, toplumların kültürel alandaki gelişmişliklerini ve değişik kültürler arasındaki ilişkileri aydınlatır.

Diplomatik:

- Devletler arasında yazışmaları inceleyen bilim dalıdır. Tarihsiz belgelerin tarihlendirilmesi, sahte belgelerin gerçeğinden ayrılması gibi konular diplomatik biliminin kapsamına girer.
- Çeşitli belgelerin yazılış tarz ve şartları, kullanılma yerleri, ihtiva ettiği unsurları ve zaman içinde belgelerin özelliklerinde meydana gelen değişiklikleri de inceler.

Kimya (Karbon 14 Metodu):

- Tarihi buluntuların madde yapısını inceleyerek ait oldukları zamanı belirler. Bu sayede uygarlık gelişimi daha iyi anlaşılır. Aynı zamanda belgelerin yada bulguların kimyasal özellikleri (kağıdın cinsi, kullanılan mürekkep, boyalar) incelenerek orijinal olup olmadığı hakkında değerlendirilmelerde bulunulur.

Heraldik:

- Armaları inceleyen bilim dalıdır. Armalarda tarihin aydınlatılmasında önemli rol oynadığı için heraldik, tarihin faydalandığı bilim dallarından biri olarak kabul edilmektedir.
- Ayrıca sanat tarihi, edebiyat, felsefe, sosyoloji, istatistik, hukuk, ekonomi bilimleri de tarih bilimine yardımcı olan diğer bilim dallarıdır.

Örnek 1

Bir tarihçinin araştırmasında büyük oranda nümizmatik bilimden yararlandığı ve bu bilime ait kaynakları kullandığı görülmüştür.

Buna göre tarih araştırmacısının konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanatsal etkinlikler
B) Dillerin ortaya çıkışı
C) Toplumların yaşayışları
D) Ekonomik faaliyetler
E) Ekolojik sistemler

Nümizmatik biliminin konusu eski para ve madalyonlardır. Para, ekonominin değer ölçüsüdür.

Cevap: D

Etkinlik 1

Yozgat'ın içerisine dâhil olduğu Orta Anadolu Bölgesi, Asur Ticaret Kolonileri Çağı (M.Ö. 1972–1718) ile beraber yazı ile tanışmıştır. Bölgedeki ilk yazılı belgelerin bu dönemde ortaya çıkması nedeniyle Yozgat tarihsel çağlara Asur Ticaret Kolonileri Çağı ile girmiştir. İç kesimler başta olmak üzere Anadolu Yarımadası'nın önemli bir kısmı en eski çağlardan beri "Hatti Ülkesi" olarak isimlendirilmiştir. Bu geleneksel adlandırmanın kökeni, Akad kralı Naram-Sin'in (M.Ö. 2254–2218) icraatlarını konu alan Boğazköy arşivinde ele geçmiş bir metindeki kaydedilmiş olayların zamanına değin geriye gitmektedir. Buna göre Naram-Sin, 17 kral ile savaşmış ve savaştığı krallar arasında Hatti kralı Pamba'nın ve Kaniş kralı Zıpani'nin olduğunu belirtmiştir. Söz konusu çivi yazılı metin, Akadlar Çağı'nda (M.Ö. 2350–2150) Yozgat yöresinin içerisinde yer aldığı Kızılırmak kavsindeki siyasi egemenliğin Hatti ve Kaniş kralları tarafından paylaşıldığını göstermektedir. Son zamanlarda yapılan yüzey araştırmaları, Yozgat yöresinde Kalkolitik Çağ'dan Bizans Çağı'na değin farklı dönemlerde höyük, düz yerleşim, çeşitli savunma yapıları nekropol ve taş ocakları gibi geniş yelpazeye ait veriler elde edilmiştir. Ayrıca Yozgat ili sınırları içerisinde yapılan kaçak kazılar sonucu ortaya çıkan eserler ve Yozgat Arkeoloji müzesine bağışlanan eserler arkeolojik çalışmalarda değerlendirilmiştir.

"ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR VE YAZILI BELGELER İŞİĞİNDE ESKİ ÇAĞ'DA YOZGAT" adlı makaleden kısaltılarak alınmıştır.

Yukarıdaki metinde tarihe yardımcı dallarının hangilerinden faydalandığını gerekçeleri ile yazınız.

Arkeoloji	Paleografya	Diplomatik	Kronoloji	Etnografya	Epigrafi
"Son zamanlarda yapılan yüzey araştırmaları" ifadesinden çıkarılır.	" yazı ile tanışmıştır" ifadesinden çıkarılır.	"Söz konusu çivi yazılı metin, Akadlar Çağı'nda (M.Ö. 2350–2150) Yozgat yöresinin içerisinde yer aldığı Kızılırmak kavsindeki siyasi egemenliğin Hatti ve Kaniş kralları tarafından paylaşıldığını göstermektedir." ifadesinden çıkarılır.	Metin içinde verilen tarihlerden çıkarılır.	"Kalkolitik Çağ'dan Bizans Çağı'na değin farklı dönemlerde höyük, düz yerleşim, çeşitli savunma yapıları nekropol ve taş ocakları gibi geniş yelpazeye ait veriler elde edilmiştir." ifadesinden çıkarılır.	"çivi yazılı metin." ifadesinden çıkarılır.

Etkinlik 2

Aşağıdaki tabloda açıklamaları verilen tarihe yardımcı bilim dallarını eşleştiriniz.

a. İnsan ile doğanın etkileşimini araştırır. Diploması c

b. Toplumların örf, adet, gelenek ve yaşayışlarını inceler. Arkeoloji d

c. Siyasi belgelerin içeriğini inceler. Antropoloji ğ

d. Kazı yaparak toprak ve su altında kalan maddi kalıntıları ortaya çıkarır. Coğrafya a

e. Geçmişte devletlerin kullandığı armaları inceler. Etnografya b

f. Geçmişte meydana gelen olay ve olguların zamanını tespit ederek sıralar. Filoloji i

g. Tarihte basılan paraları inceler. Paleografya r

ğ. İnsan ırklarını ve kültürlerini araştırır. Epigrafi j

h. Tarihi buluntuların madde yapısını inceleyerek ait oldukları zamanı belirler. Nüvizmatik g

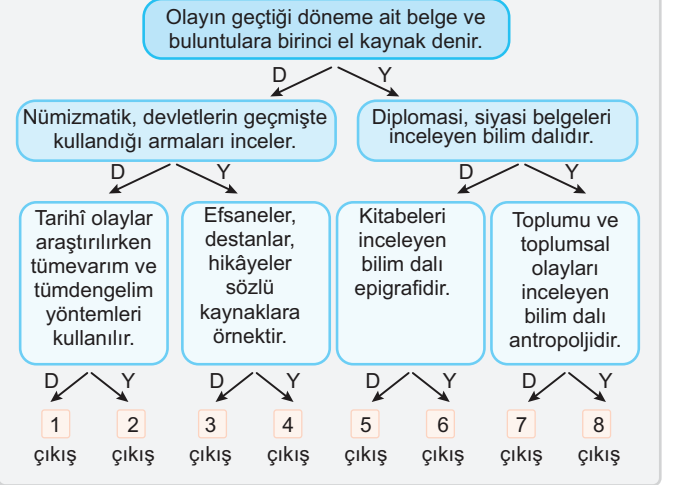
ı. Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içindeki değişimlerini inceler. Heraldik e

i. Dillerin tarihini ve gelişimini araştırır. Kronoloji f

j. Kitabeleri (yazıt) inceler. Kimya h

Etkinlik 3

Aşağıda verilen bilgilerin doğru veya yanlış olduklarını belirleyerek yönergeler göre yolu takip ediniz. Kaç numaralı çıkışa ulaştığınızı işaretleyiniz.

D - Y - D (3. Çıkış)

2. Tarih Ve Dezenformasyon

- Tarih işlevselliğini bazen hem 'bugün'ün nasıl algılandığının 'dün'e dair bilgiye dayanıyor olmasından, hem de ideolojik çıkarlar uğruna kolayca yeniden şekillendirilebilen bir şey olmasından alır. Dezenformasyona uğrayıp bilinçli olarak tahrip edildiğinde tarihe dayanan anlatılar toplumları ve demokrasi-leri tehdit eder.
- Teknolojinin geçirdiği değişim, hem geleneksel hem de sosyal medyaya erişimin artması ve insanların bilgiyle etkileşim biçimlerindeki değişiklikler, yanlış bilginin daha önce görülmemiş bir hız ve ölçekte yayılmasına neden olmaktadır.
- Günümüzde kitle iletişim araçlarının çeşitli olması ve hızlı haberleşme olanakları bilgilerin düzensiz bir şekilde aktarılmasına ve hızlı yayılmasına yol açmaktadır.
- Bilgi düzensizliğinin çeşitli türleri ve bunlara verilen bir takım adlar vardır.

BİLGİ DÜZENSİZLİĞİ TÜRLERİ

Mezenformasyon (YANLIŞLIK)

Kasıtsız/istemedi oluşan yanlışlar; örneğin yanlış fotoğraf başlıkları, tarihler, istatistikler, çeviriler veya bir hicvin ciddiye alınması

Dezenformasyon

Tamamen üretilmiş veya kasten manipüle edilmiş görsel/işitsel içerikler. Kasıtlı olarak yaratılan komplo teorileri veya söylentiler.

Malenformasyon (ZARAR VERME AMAÇLI)

Kamu yararından ziyade şahsi veya şirket çıkarı için özel bilgilerin yayınlanması.

- Türk Dil Kurumu (TDK) dezenformasyonu “bilgi çarpıtma” şeklinde, sadece iki kelimeyle tanımlanmaktadır. Dezenformasyon genel manada ise “yanlış veya doğruluğu bulunmayan ve kasıtlı olarak yayılan bilgi; bilgi çarpıtma anlamında” kullanılmaktadır.
- Tarih her ne kadar geçmişin bilgisinin kayıt altına alınmasını ve geleceğe aktarılmasını ifade etse de neticede burada yazıya geçirilen geçmiş, geçmişteki hadisenin tıpatıp aynısı değildir ve geçmişin ancak bir kısmı olabilir.
- Geçmiş geleceğe aktarılırken, geçmişin bir kısmının göz ardı edilmesi (görmezden gelinmesi) ya da bir kısmının dikkate alınması tarihin yapısından/doğasından kaynaklanan bir durumdur.
- Neyin tarih olacağına karar verme kudretine sahip olan tarihçi bazı tercihlerde bulunur ve her tercih aynı zamanda bir vazgeçişdir. Yani bazı hadiseleri ya da konuları anlatılmaya ya da hatırlanmaya değer olarak kabul etmesi, bazı olayları ya da konuları anlatılmaya ya da hatırlanmaya değmeyeceğini düşündüğü anlamına gelir. Tarihin bu özelliği bahsi geçen tercihi/seçimi yapacak tarihçiye büyük bir kudret bahşeder ki, bu nedenle bazı yazarlara göre esasen “tarih yoktur, tarihçiler vardır.”
- Bu seçim neticesinde geçmişin bir kısmı unutulmaya terk edilir ya da görmezden gelinir. Tarih, toplumsal belleğin yok olduğu noktada başlayan ve kayıt altına alınmasına karar verilen geçmişin bir kısmının hatırlanması için çaba gösteren bir bilim dalı olsa da bazen de tarihçiler bazı hadiseleri bile isteye görmezden gelirler. Var olan tarihi gerçeklik biraz değiştirilerek anlatılıyor ise bu duruma da çarpıtma denilebilir.
- Tarihsel olayların bilinçli olarak çarpıtılması ve farklı algılar meydana getirilmesinde etnik, dini veya siyasi amaçlar olabilir. Örneğin, bazı devletler, kendi meşruiyetlerini güçlendirmek için tarihsel olayları yeniden yorumlayabilir veya bazı gruplar, kendi ideolojilerini desteklemek için tarihi yanlış aktarabilir. Bu tür çarpıtmalar, toplumlar arasındaki güveni zedeler ve gerçek tarihin anlaşılmasını zorlaştırır. Bu durum insanları yanlış yönlendirir ve onların doğru kararlar almasını engeller.
- Kasıtlı ya da kasıtsız dezenformasyona uğramış, uydurulmuş ya da yanlış aktarılmış tarihsel anlatılar, geçmişe dair titizlikle elde edilen bilgileri sürekli olarak çarpıtmaktadır. Bu durum tarihin bugünü anlamak konusundaki faydasını ortadan kaldırmakta ve birçok tehlikeyi içinde barındırır hale getirmektedir.
- Gerçeğin değil; duygu, düşünce ve inançların ön planda olduğu bir yaşamın benimsenmesi, toplumdaki birlik ve bütünlüğün zayıflamasına ve gerçeklik arayışının kaybolmasına neden olmaktadır.

Örnek 2

Son yüzyıl içinde genellikle şiddetli çatışma veya buhranlar sonrası kurulan yeni rejimler/hükümetler, iç çatışmaların zarar verdiği toplumu birleştirecek bir geçmiş anlatısı için tarihi çarpıtmaya yönelmişlerdir.

Bu durumun nedenleri arasında;

- I. mevcut koşullarını haklı göstermek,
- II. toplumsal düzeni sağlamak,
- III. ulusal bir uzlaşma sağlamak

durumlarından hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve III   E) I, II ve III

Sorunun açıklama kısmı ile verilen öncüller arasında doğrudan ilişki vardır.

Tüm öncüller doğrudur.

Cevap: E

Etkinlik 4

Aşağıdaki verilen haberi ve açıklamaları inceleyiniz. Sorularını cevaplayınız.

6-7 Eylül 1955 Olayları, dezenformasyonun gayet tehlikeli sonuçlara yol açabileceğine ve basında yer alan haberlere sorgulamadan itibar edilmemesi gerekliliğine dair yakın geçmişimizden belki de en somut örnek olarak karşımıza çıkıyor. “Atatürk’ün evi bombalandı” yalanıyla sokağa dökülen kitleler, 6-7 Eylül 1955’te İstanbul’da yaşayan azınlıklara saldırdı. Çeşitli kaynaklara göre saldırılarda 4 bin 214 ev, 1.004 işyeri, 73 kilise, 1 sinagog, 2 manastır, 26 okul tahrip edildi, 12 kişi öldü, 300 kişi yaralandı. Gayrimüslim vatandaşların canına, malına, iffetine yönelik saldırıların kontrol altına alınmaması üzerine sıkıyönetim ilan edildi. Olaylara karşın 5 bin 104 kişi tutuklandı.

Sizce gazetelerde yanlış haber verme amaçları nelerdir? Yazınız.

- Bir kuruma, kuruluşa veya kişiye zarar verme amacı (Örnek haberdan hareketle dış dünyada ülkenin itibarını zedeleme veya ülke içinde toplumu istediği yöne kanalize ederek çıkar sağlama)
- Finansal olarak kazanç sağlama (Bir sahte haber yaratıcısına para kazandırabilir)
- Siyasi kazanç (Sahte haberler seçmenleri etkileyebilir)

Etkinlik 5

OSMANLI İMPARATORLUĞU PATATES YÜZÜNDEN Mİ ÇÖKTÜ?

Bu yeni görüşün sahibi İngiltere'deki Devonshire Üniversitesi Osmanlı ve Yakındoğu çalışmaları Direktörü Lord Herbert Smith. Smith, Osmanlı devletinin çöküşüne, genelde kabul edildiği gibi, yeni ticaret yollarının keşfedilmesi, Amerika kökenli altın arzının artışı dolayısı ile yaşanan devalüasyon, teknolojiye geri kalma ya da padişahların yetersizliği gibi nedenlerin sebep olmadığını düşünüyor. Lord Smith'e göre sebep patates. Yanlış okumadınız patates. Lord Herbert Smith, patatesin Avrupa'da yayılış haritası ile Osmanlı'nın sınırlarındaki küçülmenin neredeyse bire bir aynı olduğunu belirtiyor: "Patates, Avrupa kıtasına ilk kez 1577'de getirilmiş. Osmanlı Devleti'nin 'Duraklama Dönemi'ne girmesi ise 1579. Tabi bu dönemde Osmanlı'da tüketilmiyor o yüzden de bu dönemde toprak kaybı yok. 1700'lerin başında yaşanan kıtlıktan sonra patates Fransa'dan başlayarak Avrupa içlerine yayılmış, 1770'ler civarında Osmanlı sınırına dayanmıştır. Nitekim 1800'lerden kalma askeri kayıtlarda bilhassa batı bölgelerinde karavanalarda patates yemeklerinin bulunduğu görülmektedir. Bu dönemden itibaren tüm yenileşme çabalarına, reformcu padişahlara hatta II. Abdülhamit gibi dirayetli bir hakana rağmen toprak kaybının durdurulamamasının ardındaki sebep patates tüketimi olabilirdi."

27.05.2016 TARİHLİ BİR GAZETE HABERİ

Bu haberde yer alan bilgiler sizce doğru olabilir mi? Neden?

Yazıda ismi geçen Devonshire Üniversitesi'ni arattığımızda üniversitenin Birleşik Krallık'ta diploma veren bir kurum olmadığını gösteren bir uyarı ile karşılaşıyoruz.

Haberin bahsettiği üniversite ve akademisyenle ilgili araştırma yapınız. Elde ettiğiniz bilgileri sınıfta öğretmenlerinizle ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

Devonshire Üniversitesi'nden olduğu söylenen Herbert Smith isimli profesörün de ismini arattığınızda ilgili bölüm ve üniversiteye uygun bir kişi bulunmamaktadır. Bu kısa araştırma haberin doğru olma olasılığının çok düşük olduğuna ilişkin bilgiler vermektedir.

Not

SAHTE HABERLERİ NASIL SAPTARIZ?

KAYNAĞI DİKKATE ALIN
Siteyi, misyonu ve iletişim bilgilerini inceleyin.

ÖTESİNİ OKUYUN
Başlıklar, tıklansın diye abartılı olabilir. Olayın aslını öğrenin.

YAZARI KONTROL EDİN
Yazar hakkında hızlı bir arama yapın. Yazarlar güvenilir ve gerçek midir?

DESTEK KAYNAK VAR MI?
Bağlantıları tıklayın. Verilen bilgi hikâyeyi gerçekten destekliyor mu?

TARİHİ KONTROL EDİN
Eski haberlerin yeniden yayımlanması, günlük olaylarla ilgili olduğunu göstermez.

BU BİR ŞAKA MI?
Haber çok tuhafsa, hiciv olabilir. Emin olmak için siteyi ve yazarını araştırın.

ÖNYARGILI OLMAYIN
İnanç ve fikirlerinizin yargılarınızı etkileyip etkilemediğini düşünün.

UZMANLARA SORUN
Bir kütüphaneciye sorun ya da bir doğrulama sitesine danışın.

Örnek Cevap Anahtarı

1.D 2.E

1. Orhun Kitabelerinin incelenmesinde,

- I. nümizmatik,
- II. paleografya,
- III. epigrafi

bilim dallarının hangilerinden yararlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) II ve III   E) I, II ve III

2. "Konya çevresinde yerleşik düzen Prehistorik Çağ'dan yani tarih öncesi dönemlerden başlar. Çatalhöyük'te Neolitik, Kalkolitik ve Erken Bronz Çağı kültürlerine rastlanır. Konya Ovası'nda, Konya'nın Çumra ilçesinin 10 km doğusunda yer alan Çatalhöyük, tarih öncesi yerleşik düzene geçen toplayıcılık ve avcılıktan kurtularak ekip biçen ve üreten yerleşmelerin ilki ve en önemlisidir. Çatalhöyük, 9500 yıllık geçmişi olan ve yaklaşık 8000 insanı barındırmış geniş bir Neolitik 'kasaba'dır."

Bir araştırmacının Çatalhöyük ile ilgili yukarıdaki ifadeleri;

- I. nümizmatik,
- II. arkeoloji,
- III. epigrafi

bilim dallarının hangilerinin inceleme alanına girdiği söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) I ve III   E) II ve III

3. I. Diplomasi
II. Arkeoloji
III. Antropoloji

Yukarıdaki bilim dallarının hangilerine, tarih öncesi çağların aydınlatılmasında başvurulduğu söylenemez?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) I ve III   E) II ve III

4. Hititlerle Mısırlılar arasında Kuzey Suriye hâkimiyeti için başlayan savaş sonrasında Kadeş Antlaşması imzalanmıştır.

Bu gelişme daha çok aşağıdaki bilim dallarından hangisinin inceleme alanına girmektedir?

- A) Etnografya
B) Epigrafi
C) Sosyoloji
D) Heraldik
E) Diplomasi

5. Tarihe yardımcı bilimlerden antropolojinin inceleme alanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplulukların dilleri
B) Veriler ve rakamlar
C) Eski yazılar
D) İnsan ırkları
E) Eski paralar

6. I. Yazı Sümerler tarafından icad edilmiştir.
II. Orta Asya'nın bozkır şartları Türklerin konargöçer yaşamasına neden olmuştur.
III. Para ilk kez Lidyalılar tarafından kullanılmıştır.

Yukarıdaki bilgilerle ilgili tarihe yardımcı bilimlerden aşağıdakilerden hangisinde doğru sırayla verilmiştir?

- A) Filoloji - Paleografya - Nümizmatik
B) Paleografya - Coğrafya - Nümizmatik
C) Heraldik - Sosyoloji - Diplomasi
D) Nümizmatik - Epigrafi - Filoloji
E) Filoloji - Nümizmatik - Coğrafya

7. Toplumların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarını inceleyerek tarihe yardımcı olan bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Etnografya
- B) Epigrafi
- C) Kronoloji
- D) Heraldik
- E) İstatistik

8. Altay dilleri Avrupa'dan, Orta Doğu'ya ve Orta Asya'dan Uzak Doğu'ya kadar uzanan büyük bir coğrafyada konuşulan dilleri kapsayan bir dil ailesidir. Altay dillerinde Türk dilleri, Moğol, Tunguz, Japon ve Kore dilleri bulunur. Kimi dilbilimcilerce Estonca, Fince ve Macarca gibi Ural dillerinin de bir Ural-Altay dil ailesinin parçası olarak bahsi geçen Altay dillerinin uzaktan akrabaları olduğu savunulmaktaysa da, bu görüş dünya dilbilimcileri tarafından genel kabul görmemiştir.

Bu bilgilere ulaşılmada tarih biliminin aşağıdaki bilimlerden hangisiyle ilişki içerisinde olduğu söylenebilir?

- A) Kronoloji
- B) Antropoloji
- C) Diplomasi
- D) Filoloji
- E) Paleografya

9. Tarihi, incelediği toplumla o toplumun içinde bulunduğu mekan arasındaki bağlantıyı da hiçbir zaman gözden kaçırmamak mecburiyetindedir. Mekandan soyutlanmış bir toplum düşünölemeyeceği gibi böyle bir tarih yazılması da düşünölemez."

Mübahat Kütökoğlu'nun bu sözüne bakılarak tarih biliminin aşağıdaki bilimlerden hangisi ile ilişkisine vurgu yapıldığı söylenebilir?

- A) Paleografya
- B) Epigrafya
- C) Coğrafya
- D) Nümizmatik
- E) Diplomasi

10. Tarihin iki gözünden birinin coğrafya, diğerinde kronoloji olduğu düşüncesinden yola çıkarak tarih biliminde aşağıdaki özelliklerden hangisinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir?

- A) Eski yazılar ve diller
- B) Yer ve zaman
- C) Arkeolojik buluntular
- D) Siyasi belgeler
- E) Kültürel faaliyetler

Cevap Anahtarı

1.D 2.B 3.A 4.E 5.D 6.B 7.A 8.D 9.C 10.B